

27. Kaupunginmuseo

Museolautakunnan kokoonpano, kokoukset ym. Museolautakunnan puheenjohtajana v. 1963 oli dos. Eino Suolahti, varapuheenjohtajana prof. Nils Wickberg sekä jäsenenä fil.maist. Hulda Kontturi, toimitt. Irja Lönngrén ja tait. Tapio Tapiovaara sekä hänen muutettuaan pois paikkakunnalta 3.4. alkaen fil.kand. Maija Alenius. Kaupunginhallituksen edustajana lautakunnassa oli rva Hellä Meltti. Sihteerinä toimi museonhoitaja Helmi Helminen-Nordberg.

Lautakunta kokoontui vuoden aikana 9 kertaa. Kertomusvuoden kokousten pöytäkirjoissa oli kaikkiaan 134 pykälää.

Kirjeitä saapui lautakunnalle ja museolle 263 ja lähetettiin 253.

Esitykset kaupunginhallitukselle ja muille kaupungin viranomaisille koskivat: Tuomarinkylän kartanon alueella olevan asuinrakennuksen paikoillaan säilyttämistä ja Luukin tilan maalla olevan Vanhan-Luukin yksinäisaitan säilyttämistä (18.3. 34 §); Tuomarinkylän kartanon puistossa olevan vanhan koristekasvuston säilyttämistä sekä asuntopihan valaistuksen tehostamista ja pihamuurin porttiaukon varustamista portilla (27.5. 64, § 26.9. 102 §); kaupungin alueella olevat esihistorialliset, kiinteät muinaisjäännökset käsittävän luettelon monistamista ja jakamista sitä työsään tarvitseville kaupungin laitoksille (27.5. 71 §); lämmityksen tehostamista Hakasalmen huvilassa ja lämminvesilaitteiden asentamista museorakennukseen (28.1. 17 §); väestönsuojelutoimiston esityksen johdosta laadittua kaupunginmuseon suojelusuunnitelmaa (18.3. 26 §) ja kaupunginmuseon uuden opaskirjan painattamista (9.12. 126 §).

Lausunnot, joita annettiin kaupunginhallitukselle ja muille kaupungin viranomaisille koskivat mm. seuraavia asioita: Hesperiankadun lounaispuolella olevan vanhan hautausmaa-alueen kunnostamista (28.1. 12 §); kaupunginreviisorin ehdotusta museon arvoesinekokoelman turvaamiseksi ja lisärakennuksen aikaansaamiseksi (18.3. 35 §); seuraavia avustusanomuksia: Akseli Gallen-Kallelan museosäätiön, Suomen rakennustaiteen museon ja Seurasaarisäätiön (27.5. 62, 63 §, 12.8. 77 §) sekä Pakila-Seuran esitystä kotimuseon perustamiseksi ns. Pakin taloon (16.9. 95 §, 26.9. 100 §, 9.12. 125 §). Lautakunta päätti lausunnossaan vastustaa Kasvatusopillisen kirjasto- ja lukusalisäätiön ehdotusta kaupungin varoilla ylläpidettävän koulumuseon perustamisesta Helsinkiin (28.1. 11 §).

Henkilökunta. Kaupunginmuseon henkilökunta oli kertomusvuonna sama kuin edellisenä toimikautena paitsi harjoittelijoita ja vuosiloma- sekä sairauslomasijaisia.

Muutammat viranhaltijat osallistuivat vuoden aikana ao. toimialan kursseille tai neuvottelupäiville.

Museonhoitaja oli läsnä Seurasaaritoimikunnan kokouksissa jäsenenä sekä kaupunginmuseon edustajana Skandinavisen Museoliiton vuosikokouksessa Bergenissä 17.—21.6. ja Suomen Museoliiton 40. vuosikokouksessa Jyväskylässä 24.—25.8.

Kokoelmien karttuminen. Kaupunginmuseon kokoelmiin lahjoitettiin tai hankittiin ostamalla yhteensä 947 esinettä. Nämä jakaantuivat seuraaviin pääryhmiin: kirjat 25, kartat 2, Helsinki-aiheiset öljy- ja vesivärimaalaukset, graafiset lehdet ja piirrookset 41, Helsinki-aiheiset postikortit 42, muotokuvat 3, veistokset 4, mitalit ja rahat 52, leimasimet 28, huonekalut 32, kulta-, hopea-, tina- sekä lasi- ja posliiniesineet 434, talous- ja työkalut 91, puvusto ja käsityöt 59, koriste-esineet 6, pelit, lelut, soittimet 6, koneet ja laboratorio- ym. kojeet 7, maalöydöt 28, rakennusten osat 6, arkistoina 81.

Kuva-arkistoon hankittiin yhteensä 2 714 numeroa, joista valokuvanegatiiveja vedoksineen oli 608, valokuvavedoksia 1 878, väridiapositiiveja 52 sekä kuvalaattoja 176.

Kertomusvuonna sai kaupunginmuseo kokoelmiinsa lahjoituksia mm. seuraavilta henkilöiltä, virastoilta ja laitoksilta ym.: rva Elsa Brunberg, fil.maist. Aulis Cannelinin ja vapaaherra Tor Carpelanin perikunnat, rva Ringa Ehrnrooth, hra Georg Golowin, Antikvariaatti Gordin, neidit Susanna ja Clara Grenman, valokuvaaaja C. Grünberg, apteekk. Harlas, nti Ester Heikelin perikunta, Helsingfors Sparbank, kaupunginkanslia, kaupunginarkisto, Kivelä-Hesperian sairaala, rahatoimisto, rakennusvirasto, sähkölaitos, väestönsuojelutoimisto, rva Hiitonen, nti Margareta Hjelt, neidit Greta ja Thora Höijer, joht. Väinö Jokivaara, rva Elma Järnefelt, prof. Esko Järventaus, Kampin Rotaryklubi, hra E. A. Kataja, tait. Pia Katerma, nti D. D. Krogius, prof. Aune Lindström, hra Herman Lumio, tri Irja Maliniemi, rva Mary Olki, Osuusliike Elanto, kunnallisneuvos Herman Palmgren, rva Liisa Santaholma, Sedmigradskys Stiftelse, eläinlääkäri Harry Stenberg, Suomen Kulttuurirahasto, Oy Sjöblom, rva Anna Sälön perilliset, tait. Tapio Tapiovaara, rva Eugenie Thurman, nti Signe Thurman, neidit Elli ja Siiri Timgren, tait. Huldra Törnudd, nti Raili Wagner, rva Kirsti Vaskio ja toimitt. Yrjö Yläne.

Julkaisujaan lähettivät museolle mm. Göteborgs Historiska Museum, Historisches Museum der Stadt Wien, Københavns Bymuseum, Oslo Bymuseum, Stockholms Stadsmuseum, Warbergs Museum.

Museoon saatiin lahjoituksena vanha lipasto ja neljä tykkimyssyä raumanpitsisine »tykkeineen». Esineet lienevät peräisin 1700–1800-lukujen taitteesta. Päätoimitt. Yrjö Ylänteeltä saatiin eräänlainen pakastearkkujen esivaihe: Sjelfarbetande A La Glace Maskine. Rva Elsa Brunberg lahjoitti museolle arkkit. Bertel Jungin piirtämän jugendtyylisten kaluston. Nti Margareta Hjeltiltä saatiin kokoelmiin pöytäkaappiin asennettu polyfoni ja rva Liisa Santaholmalta Kalliope-niminen levysoitin. Osuusliike Elannon lahjoituksena saatiin museon varastoon eräitä kappaleita talon Hämeentie n:o 50 sisustuksesta, samoin Helsingfors Sparbankin lahjoituksena talon Mannerheimintie 14 pääoven yläpuolella ollut Robert Stigellin veistos. Kauppatorin apteekista saatiin eräitä seinäpaneleita ja kattokasetteja. Museotavaraksi rauhoitettiin kaupungin ensimmäinen kirjanpitokone Elliot Fischer ja pankin peruja oleva rahatoimenjohtajan työpöytä. Eläinlääk. Harry Stenbergiltä saatiin sisä- ja

työkuvat J. D. Stenberg & Pojat tehtaalta ja kunnallisneuvos Herman Palmgrenilta henkilökuvia.

Tuomarinkylän museoon ostettiin kustavilainen lipasto ja neljä tuolia. Hopeakaapissa oli näytteillä mm. Henrik Sandbergin v. 1811 tekemät hopeinen kynttilänjalka ja kuusi ruokalusikkaa vuodelta 1802, Fredrik Strömstenin valmistama hienosokerimalja sekä kaksi Petter Petterssonin leimalla varustettua 1790-luvun kynttilänjalkaa. Kauneimpia museon kokoelmiin hankituista keramiikkiesineistä oli Elin Juseliuksen muovaama kannellinen ruukku. Arabian tehtaan tuotantoa oleva laiva-aiheinen paistivati oli harvinainen löytö. Museon muotokuvakokoelmiin ostettiin tait. K. J. Löfgrenin v. 1871 maalaamat muotokuvat kondiittori Gustaf Tiljanderista ja tämän puolisosta; nti D. D. Krogiukselta saatiin lahjaksi tait. A. L. Raczkan v. 1920 tekemä, rva Krogiusta esittävä pastellimaalaus. Museo osti tait. Woldemar Miettisen perikunnalta 15 Töölö-aiheista öljymaalausta ja sai lahjaksi tait. Pia Katermalta myös Töölöä kuvaavat vesiväriytyöt.

Kertomusvuoden alussa luovutettiin museon haltuun kaikkiaan 530 esinettä käsittelevä, ins. Nikolai Russoffin jälkisaadoksessa mainittu arvoesinekokoelma. Esineiden joukossa oli mm. Carl Fabergén ja Michail Perchinin tekemät pienoispääsiäismunat, joissa mm. oli kultaan upotettuja jalokiviä ja Michail Perchinin valmistama kultainen rintaneula, jossa oli keskellä suuri barokkihelmi ja sen ympärillä 19 timanttia. Hopealusikoiden leimoissa oli sellaisia nimiä kuin L. Schinker (v. 1883), Andreas Kurki (v. 1864), Erik Wilhelm Sällström, H. Fagerroos, F. Timper ym. helsinkiläisiä kultaseppiä.

Valokuvaukset ja kuvahankinnat. Kertomusvuoden aikana valokuvattiin järjestelmällisesti Pasilaa, Mustikkamaata, Uunisaarta ja nykyisen Itämerenkadun tienoita, niin että uusia Pasilan kuvia oli nyt 97, Uunisaaresta ja Sirpalesaaresta 15 kuvaa ja Itämerenkadun ja Ruoholahden alueelta 62 kuvaa. Sisäkuvauksia suoritettiin mm. Marian sairaalassa ja rahatoimistossa. Helsingin kaupungin lastentarhain 75-vuotisnäyttelystä otettiin 20 esinekuvaa ja Luterilaisen maailmanliiton kokouksesta 31 kuvaa. Kaivokadun ja Aleksanterinkadun välisen korttelin rakennukset valokuvattiin tutkimusta varten syksyllä. Tuomarinkylän kartanon puistossa kasvavista harvinaisista koristekasveista hankittiin museolle 21 väridiapositiivia. E. Sundströmin negatiivikokoelmasta valmistettiin 310 uutta vedosta ja valokuvaaja E. Heinoselta ostettu negatiivikokoelma kopioitiin arkistointia varten, toistaiseksi vain kontaktikopioina, joita oli valmiina 1 210 vedosta. Suomen rakennustaiteen museo luovutti kaupungilta saamansa avustuksen vastikkeeksi kaupunginmuseolle 153 valokuvaa.

Kuva-arkiston selvitys- ja luetteloimistyötä jatkettiin edelleen. Uusia negatiiveja numeroitiin ja luetteloiitiin 1 242, joten numeroitujen ja selvitettyjen negatiivien lukumäärä oli vuoden lopussa 21 671. Rivirekistereihin kirjoitettiin puhtaaksi uusia liuskoja yhteensä 7 581, näistä 5 592 liuskaa asiahakemistoon. Kuva-arkisto toimitti 54:lle eri tilaajalle yhteensä 263 valokuvaa. Käyttö- ja julkaisuoikeuksia myönnettiin 52 kuvalle, ja lunastusmaksuina perittiin yhteensä 624 mk. Opiskelijoita, lehdistöä ja eri tutkijoita museo palveli toimittamalla kuvia sekä antamalla Helsinkiä koskevia tietoja.

Näytteillepanot, kokoelmien hoito ym. Tavanmukainen joulunäyttely oli avoinna Tuomaanpäivästä Nuutinpäivään. Museon kokoelmista sijoitettiin keväällä Hässel-

byn linnaan 6 Helsinki-aiheista graafista lehteä sekä 2 etsausta. Kun Kaupunkiliitto osallistui Brysselissä kesän avoinna olleeseen »Kaupunki taideluomana» -nimiseen näyttelyyn, kaupunginmuseo avusti näyttelyn järjestäjiä hankkimalla Helsinki-aiheista kuva-aineistoa ja lainaamalla muutamia esineitä.

Puvustokokoelmien hoitoon käytettiin ulkopuolista työvoimaa n. 30 t. Kaakeli-uunikokoelmien puhdistamis- ja kunnostamistyö vei aikaa yht. 321 t. Tämän työn suoritti museon laskuun konservaattorimaalari Tor Hermansson. Tuomarinkylän museossa, jonne lehtileikearkisto siirrettiin, vietiin kortistoon yht. 7 876 lehtileikettä, uusia leikattiin ja liimattiin arkeille yht. 8 165 kpl.

Vierailut, opastukset ja käynnit museossa. Hakasalmen huvilassa olevassa museossa kävi kertomusvuonna 8 467 henkilöä, joista pääsylipun lunastaneita oli 4 462, Tuomarinkylän museossa 4 150 henkilöä, joista maksaneita 1 607, yhteensä kaupunginmuseossa käyneitä oli 12 617 henkilöä.

Helsinki-päivänä vieraili Tuomarinkylän museossa, jonne oli järjestetty ilmainen kuljetus, 987 henkilöä ja Hakasalmen huvilan kokoelmissa 165 henkilöä.

Vuoden aikana kävi Hakasalmen huvilassa 27 kansakoululuokkaa, yhteensä 653 oppilasta, ja Tuomarinkylän museossa 18 luokkaa, yhteensä 495 oppilasta. Oppikouluista kävi kaupunginmuseon kokoelmiin tutustumassa 28 luokkaa, yhteensä 832 oppilasta, Tuomarinkylän museossa 4 keskikoululuokkaa, yhteensä 157 oppilasta. Ryhmiä, joille järjestettiin opastus muulloin kuin tavallisina aukioloaikoina, oli päämuseossa 34 ja Tuomarinkylän museossa 19 ja näissä oli osanottajia kaikkiaan 1 774 henkeä.

Museon hallinnassa olevat kiinteistöt. Kesällä Hakasalmen huvilan kaikki rakennukset maalattiin uudelleen. Pannuhuoneeseen vaihdettiin öljylämmityskattila ja päärakennuksen eteläiselle päätyseinustalle tehtiin maan sisään öljysäiliö. Kellarin ovia ja portaita korjattiin samalla.

Tulot ja menot. Museon pääsymaksuina perittiin aikuisilta 50 p ja lapsilta sekä ryhmäkäynteihin osallistuneilta 20 p. Torstai-iltaisin oli pääsy vapaa.

T u l o j a oli seuraavasti: pääsymaksut Hakasalmen huvilaan 1 911 mk ja Tuomarinkylän museoon 673 mk, yhteensä 2 584 mk, opaskirjojen myynnistä Hakasalmen huvilassa 218 mk ja Tuomarinkylän museossa 401 mk, yhteensä 619 mk, postikorttien myynnistä Hakasalmen huvilassa 41 mk ja Tuomarinkylän museossa 82 mk, yhteensä 123 mk, valokuvien käyttö- ja julkaisuoikeuksista 624 mk sekä luontoisetujen korvauksena 1 127 mk, kaikkiaan 5 077 mk.

Kertomusvuoden m e n o t olivat kaikkiaan 207 035 mk ja jakautuivat seuraavasti: Palkkiot 774 mk, Vakinaiset viranhaltijat 37 806 mk, Tilapäiset viranhaltijat 27 267 mk, Viranhaltijain muut palkkamenot 8 208 mk, Työsopimussuhteessa olevan henkilökunnan palkkamenot 17 260 mk, Sosiaaliturvamaksut 4 828, Huoneistomenot 77 218 mk, Kaluston kunnossapito 2 780 mk, Painatus ja sidonta 2 700 mk, Tarve rahat 2 486 mk, Kokoelmien kartuttaminen 14 291 mk, Kokoelmien hoito 4 288 mk, Valokuvaukset 6 200 mk sekä Kuljetuskustannukset 929 mk.

Lisäksi saatiin Rahoitusmenojen pääluokassa olevista kaupunginhallituksen yleisistä käyttövaroista 4 000 mk kivipiirrosten ostoa varten mm. Hässelbyhyn ja kaupungin omiin edustustiloihin sekä tilapäisnäyttelyihin.

27. Kaupunginmuseo

Kertomusvuoden kiinteistömenoista oli käteisvuokran osuus 1 325 mk ja tilitysvuokran osuus 53 076 mk. Tilitysvuokraan sisältyivät museokiinteistöjen kunnossapidosta ja puhtaanapidosta aiheutuneet menoerät. Peruskorjauskustannuksiin käytettiin 18 000 mk.
